

Beth Shoshanna

ק"ק בית שושנה

Verloop van de sjabbat-ochtenddienst in de grote synagoge van Deventer

Hoofdbedekking en gebedskleed

Voordat u de gebedsruimte binnengaat moeten alle jongens en mannen hun hoofd bedekken met een *kipa* (=keppeltje) of ander hoofddeksel. Voor de gasten liggen bij de ingang kipot. Joodse mannen van 13 jaar en ouder dragen een talliet (gebedskleed). Vrouwen beslissen zelf of zij al dan niet een talliet willen dragen.

De aard van de dienst en aanwijzingen

De sjabbat-ochtenddienst duurt ruim twee uur en beide zijn vrijwel geheel in het Hebreeuws.

Dit zijn enkele aanwijzingen over de gebruiken:

De meeste tijd zit men, soms staan alle sjoelbezoekers:

- bij een geopende *Aron HaKodesj*, (de kast waarin de Tora- of wetsrollen worden bewaard)
- bij het opheffen en ronddragen van de *Tora*
- tijdens het lezen van het zogenaamde "Achttingegebed"
- bij het zeggen van het *Kaddisj*. Een bijzonder gebed met vele functies.

Een groot deel van de dienst bestaat uit gezangen en gebeden, die worden gezongen door onze *chazzan* (*voorzanger*). Andere functionarissen zijn de rabbijn en de gabbaj, die alle voor de sjoeldienst benodigde taken (*mitswot*) verdeelt onder de gemeenteleden.

De sfeer

De sfeer en de omgangsvormen in sjoel zijn tamelijk los. Het is niet ongewoon dat de gemeenteleden in en uit lopen, en onderling opmerkingen uitwisselen. De sjoel is namelijk ook een (leer-)huis van samenkomst voor de gemeenteleden. Het woord 'sjoel' is het jiddisje woord voor school (vgl. Schule in het Duits).

De participatie van gemeenteleden tijdens de sjoeldienst is relatief groot, het is iets dat je *gezamenlijk* doet (er moeten ook minstens 10 Joden aanwezig zijn), er is geen sprake van hiërarchie, iedereen mag alle benodigde taken vervullen, en het is een eer als de gabbaj je een taak (*mitswa*) geeft.

De boeken

In de dienst worden twee boeken gebruikt: het gebedenboek (de *sidoer*) en het boek met daarin de tekst van de *Tora*. Dit laatste boek noemen wij de Choemasj (Pentateuch) en het bevat de vijf boeken van Mozes: Beresjiet (Genesis), Sjemot (Exodus), Wajikra (Leviticus), Bemidbar (Numeri) en Dewariem (Deuteronomium) plus de *Haftarot* (delen uit de boeken der Profeten en uit boeken en geschriften die na de Pentateuch geschreven zijn). Beide zijn in het Hebreeuws.

De Aron HaKodesj

Voorin ziet u het voornaamste object, de Heilige Ark, in het Hebreeuws de *Aron HaKodesj*. In de *Aron* staan de Torarollen, die zijn gemaakt van perkament, waarop met de hand het Hebreeuws is geschreven. De *Aron HaKodesj* is zo geplaatst dat men naar het oosten in de richting van Jeruzalem staat. Aan de bovenkant staat in het Hebreeuws: 'Weet voor Wie je staat.

Een belangrijk verschil tussen de vrijdagavonddienst en de sjabbat-ochtenddienst is dat alleen op sjabbat-ochtend uit de Tora wordt gelezen.

De eredienst heeft de volgende indeling:

1. Er wordt geopend met inleidende gezangen en lofzeggingen waaronder enkele psalmen. (*de Pesoeké-de-zimra*)

Sidoer: bladzijde 4 t/m 56 en 258 t/m 262.

2. Ingeleid door de *chazzan* en voorafgegaan door zegenspreuken reciteert de gemeente de joodse geloofsbelijdenis, het *Sjema*, waarin de EEN-heid van God centraal staat.

Sidoer: bladzijde 264 t/m 276.

3. Het hoofdgebed, genoemd *Amida* of Achttiengebed (*sjemoné esré*).

Dit Achttiengebed bevat op weekdagen 19 (!) lofzeggingen die smeebeden bevatten voor het welzijn van zowel het individu als voor het volk en voor de Messiaanse verlossing van de wereld als geheel.

Op Sjabbat worden slechts zeven lofzeggingen gezegd.

Dit gebed wordt eerst staande in stilte gelezen, ieder leest zachtjes voor zich. Op dat moment is ook ruimte voor persoonlijke gebeden en gedachten. Vervolgens wordt de tekst herhaald, d.w.z. hardop gelezen/gezongen door de *chazzan*)

Sidoer: bladzijde 278 t/m 298.

4. De Toradienst, opening en rondragen.

Sidoer bladzijde 300 t/m 340.

Tora betekent Wet of Leer .

De lezing van de *Tora* en de voorbereiding daarop vormen het centrale deel van de dienst.

De dienst rond de *Tora* brengt de openbaring aan de berg Sinai in herinnering.

Het verloop van de Tora-dienst

De gemeente staat. De *Aron HaKodesj* wordt geopend. Een plechtig moment. Diegene die de deur van de *Aron HaKodesj* opent heeft een eretaak. (mitswa)

Er wordt een *Torarol* (soms twee of drie, gehuld in fluwelen mantels), uit de *aron* gehaald (ausheben).

Dan gaat de *chazzan* (of iemand anders) met de *Torarol* de sjoel rond.

Veel gemeenteleden zullen met de franje (*tsietsiet*) van hun *talliet* (gebedskleed) of met de *sidoer* het sierschild of de mantel aanraken om deze daarna, nu ze zo dicht bij de *Torarol* zijn, als teken van toewijding, te kussen.

5. Toradienst, voorlezing uit de *Tora*.

De *Torarol* wordt naar de leestafel (sjoelchan) gebracht en opengerold. Het lezen uit de *Tora* begint. Iedere week wordt een bepaald gedeelte van de *Tora* gelezen, dit heet de *parasja* van de week. Na een jaar is de gehele *Torah* uitgelezen en wordt opnieuw begonnen. Een *parasja* is verdeeld in zeven plus één gedeelten. Zo'n gedeelte heet een *aliyah*.

Zeven of acht mensen worden om de beurt opgeroepen ('krijgen een *aliyah*') om naar voren te komen om de lezing van één van de delen bij te wonen. Het is een eer dit te mogen doen.

Een ieder begint en eindigt deze eervolle taak met het zeggen van een *beracha* (zegenspreuk), uitgesproken in dialoog met de gemeente. De tekst van de Toralezing zelf wordt in het Hebreeuws gereciteerd op een zing-zeggende wijze, dit heet "*laainen*".

Het *laainen* van de tekst gebeurt door iemand die daarin geschoold is, de *ba'al koré* (voorlezer).

Als zeven stukken zijn gelezen is de eigenlijke Toralezing voltooid, waarna de *chazzan* half-*kaddisj* zingt. Daarna wordt een achtste persoon, de *maftier*, opgeroepen. Hij/zij is degene die de *haftara* (een bepaald stuk tekst uit de Profeten of de Geschriften) gaat voorlezen.

Nadat de achtste *aliyah* (gedeelte van de tekst) is voorgelezen, wordt de *Torarol* onder gezang opgeheven. Daarna wordt de rol weer aangekleed. Ook dit aankleden is een eretaak.

6. Nu vindt de voorlezing van de *haftara* plaats. In de regel is er een verband tussen de tekst van de *haftara* en de *parasja* van de week. Het verband tussen de twee teksten wordt meestal toegelicht. Soms echter, houdt de keuze van de tekst voor de *haftara* verband met de joodse kalender. Wanneer dit het geval is, wordt dit eveneens toegelicht.

7. De dienst gaat verder met gebeden voor het Koningshuis, Nederland en Israël die uitgesproken worden voor de open Heilige Ark. De gemeente staat. Met dit gebed wordt al eeuwenlang het gezag van het land waar joden wonen erkend. Een gebruik dat teruggaat tot in de zesde eeuw. Dit gebed eindigt met het visioen van de profeet Jesaja: "geen volk zal tegen een ander volk de wapens meer opnemen en niemand zal meer voor de oorlog worden opgeleid"
Sidoer: bladzijde 332 t/m 334.

8. Terugbrengen van de Torarollen.

Hierna wordt voor de tweede keer de Torarol door de sjoel gedragen onder het zingen van psalm 29. De rol wordt teruggeplaatst (einheben) in de *Aron HaKodesj*. Deze wordt weer gesloten.

9. De toespraak of *derasja*.

Na het ceremonieel rond de *Tora* volgt een toespraak van de rabbijn in het Nederlands, of discussieert de gemeente samen over de *parasja* en/of *haftarah* van de week.

10. Afsluiting van de dienst.

Na het zg. *Alénoe* wordt de dienst afgesloten door samen, staande, plechtig het *Kaddisj* te zeggen. Het *Kaddisj* is een prachtige tekst, een loflied op G'd, waarin het vertrouwen in de toekomst en de verlossing van de wereld wordt uitgesproken. Bij dit slot-*Kaddisj* worden degenen herdacht die in voorafgaande jaren in deze periode zijn gestorven. Zij die rouwen komen naar voren. Deze vorm van *Kaddisj* heet *Kaddisj Jatom* (*kaddisj* van de rouwenden).

Sidoer: bladzijde 360 t/m 368.

U vindt het *Kaddisj* fonetisch uitgeschreven op bladzijde 366.

De uitloop van de dienst

De dienst is afgelopen als het slotlied is gezongen. De tallitot (gebedsmantels) worden opgevouwen en de sjoelgangers wensen elkaar in het Jiddisj "*Gut Sjabbes*" of in het Hebreeuws "*Sjabbat sjalom*". Dan gaat iedereen naar de zaal waar de *kiddoesj* wordt gehouden.

De kiddoesj en koffietafel

Bij het binnengaan de zaal ontvangt u een bekertje met zoete wijn. Daarmee wordt *kiddoesj* gemaakt, dat wil zeggen wordt de *Sjabbat* gezegend. Daarna heffen we het glas, drinken de wijn en zeggen "*lechajim*" wat "op het leven" betekent.

Aansluitend is er een gezellig samenzijn met koffie en een lunchbuffet, samengesteld uit hetgeen (strikt vegetarisch) iedereen heeft meegenomen.